

כן, הרי אינו "לוקה ומשלם", וכפי שיתבאר.

ג. ממה שאמרה תורה "כדי רשעתו", למדו חכמים [לקמן לז א]: "משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות", וללמד בא הכתוב שאין אדם לוקה ומשלם.

ד. לא פירשה התורה אם המתחייב מלקות וממון, לוקה ואינו משלם, או שמא משלם ואינו לוקה. ובדבר זה דנו אמוראים בסוגייתנו.

ה. בשני מקומות פירשה התורה במי שנתחייב מלקות וממון שישלם את הממון, וממילא אנו יודעים שאינו לוקה, שהרי אין לוקה ומשלם, ואלו הן:

האחד: חובל בחבירו, שאם חבל בו בערך של שוה פרוטה הרי הוא משלם חמשה דברים [נוק, צער, ריפוי, שבת ובושת], ואינו לוקה על שעבר על הלאו של "לא יוסיף להכותו", ובהמשך הסוגיא מתבאר המקור לזה.

השני: עדים זוממין, שאם זממו להפסיד אדם ממון שוה פרוטה, הרי הם משלמים

את הממון "כאשר זמם לעשות לאחיו", ואינם לוקים על שעברו על "לא תענה ברעך עד שקר", ובהמשך הסוגיא מתבאר המקור לזה.⁽¹⁵⁾

ו. הגמרא מסתפקת, האם עונש מלקות חמור מעונש ממון, או שמא עונש ממון חמור מעונש מלקות.⁽¹⁶⁾

ז. בסוגייתנו [ולקמן לד ב, שאף היא המשך הסוגיא], מתבארת מחלוקת אמוראים לדעת הסובר "לוקה ואינו משלם", האם גם חייבי מלקות שוגגין פטורין מן התשלומין כמו חייבי מיתות שוגגין, או לא.

ורמיניהו סתירה ממה ששינינו במשנה במסכת מכות [יג א]:

אלו הן הלוקין: הבא על אחותו, ועל אחות אביו, ועל אחות אמו, ועל אחות אשתו, ועל אשת אחיו, ועל אשת אחי אביו, ועל הנדה.

הרי אותן "חייבי לאוין" ששינינו במשנתנו שיש להן קנס, חייב עליהן מלקות.

והשתא תיקשי, הא קיימא לן דאינו לוקה לב-א ומשלם, אלא רק לוקה את המלקות ונפטר

מבוארת לגבי חובל בחבירו ביום הכפורים שמתחייב ממון של חבלה ומלקות משום יום הכפורים שמשלם ואינו לוקה. ואולם רבינו עקיבא איגר בסוגייתנו מוכיח לפי דעת התוספות בסוגייתנו, שהם חלוקים על הרמב"ם בדין זה, ויתבאר ענין זה בס"ד בהערות בגוף הסוגיא.

16. כך נראה מפשטות הסוגיא כפי שפירשה רש"י, וראה בזה ב"משכנות הרועים" אות שכט ושל.

15. דנו הראשונים והאחרונים, לפי שיטת הסובר שבכל מקום "לוקה ואינו משלם", ורק בשני ענינים אלו גילתה התורה שמשלם ואינו לוקה, כיצד יהא הדין כשנתחייב ממון של חובל או ממון של עדים זוממין עם מלקות אחרים, האם ישלם או ילקה, וכן יש לדון אם נתחייב מלקות של חובל או של עדים זוממין עם ממון אחר, האם ישלם או ילקה.

ושיטת הרמב"ם [חובל ומזיק ד ט] והשולחן ערוך [סימן תכד, ראה שם בסמ"ע ס"ק ג]

ומיהו, אין אנו אומרים שילקה ולא ישלם, אלא להיפך, שמשלם ואינו לוקה. ולא תיקשי משנתנו האיך לוקה ומשלם? שהרי רק משלם את הקנס, ואינו לוקה.

ואם תאמר: אם כן למה שנינו במשנה במסכת מכות שהוא לוקה, והרי חייב עליה קנס, ויפטור הקנס את חיוב המלקות —

הא לא קשיא:

כאן — משנתנו עוסקת — **באחותו נערה**, שחייב עליה קנס.

כאן המשנה במסכת מכות — ששנינו בה אחותו שלוקה עליה — עוסקת **באחותו בוגרת**, שאין משלם עליה קנס, ולכן חייב עליה מלקות.

א. שנינו במשנה לקמן לט א: המפתה נותן שלשה דברים, והאונס ארבעה. המפתה נותן בושת ופגם [שנעשית בעולה על ידו] וקנס. מוסיף עליו האונס, שנותן את הצער [ושם בגמרא לט ב מתבאר מה הוא הצער]. מה בין אונס למפתה? האונס נותן את הצער, והמפתה אינו נותן את הצער. ומפרשת הגמרא [שם ע"ב] טעמו של דבר: "פקחות שבהן אומרות: מפותה אין לה צער".

מן הממון, והאיך שנינו במשנתנו שחייבי כריתות יש להן קנס! (1)

על קושיא זו נאמרו בגמרא שלשה תירוצים:

א. תירוצו של עולא כאן, שבכל מקום "משלם ואינו לוקה", והמשנה במסכת מכות מדברת באופן שאינו חייב עליה קנס.

ב. תירוצו של רבי יוחנן [בעמוד הבא], שבכל מקום "לוקה ואינו משלם", ומשנתנו המחייבת קנס עוסקת במי שלא התרו בו, ולכן אינו לוקה אלא משלם. כי לדעתו של רבי יוחנן, חייבי מלקיות כשהם שוגגין — משלמים.

ג. תירוצו של ריש לקיש [לג ב], שמשנתנו היא כרבי מאיר, הסובר ש"לוקה ומשלם".

ובגמרא לקמן [לה ב] מזכירה הגמרא אפשרות רביעית, שמשנתנו סוברת כדעת התנא שאין חייבי כריתות לוקין, ולכן הם משלמים. אלא שדחתה הגמרא תירוץ זה, היות ועדיין תיקשי למה משלם קנס הבא על הממזרת, שאין הוא מחייבי כריתות, אלא לוקה.

אמר עולא: לעולם אינו לוקה ומשלם.

יכולה הגמרא לשאול על הרישא של המשנה ששנינו: ואלו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת וכו', כי מאחר שהבא על הממזרת הרי הוא חייב מלקות כמבואר באותה משנה במסכת מכות, הרי שלא היה לו לשלם קנס [וכמבואר לקמן לה ב שאף קושיא זו קשה על משנתנו]?! והטעם שהקשתה הגמרא על הסיפא ולא על הרישא, הוא משום שבמשנה במכות שנינו חיוב מלקות בחייבי כריתות קודם חיוב מלקות בחייבי

1. א. נתבאר על פי התוספות שכתבו לפי סברת המקשה, שבכל מקום שיש מלקות וממון לוקה ואינו משלם.

וביארנו עוד את הטעם שאין הגמרא מתרצת את משנתנו באופן שלא התרו בו למלקות, ולכן חייב הוא לשלם קנס, משום שיש לבאר את סברת המקשה, שאפילו חייבי מלקיות שוגגין פטורים מן הממון.

ב. כתבו התוספות, שאת אותה קושיא היתה

[מלבד צער] הוא בין באנוסה ובין במפותה, יש חילוק בין אונס למפתה כאשר הנערה היא יתומה, או כשהיא בוגרת.

לפי שהיתומה, קנסה וכל שאר התשלומים הם לעצמה, וכן הבוגרת, כל התשלומים שמשלמים לה, הם שלה. ולכן רק לאונס אותן יש חובת תשלומים. אבל המפתה אותן, אין הוא חייב לשלם להן מאומה, כי היות ומדעתן הן עושות, מוחלות הן לו על כל חיוביו.

ומקשה הגמרא לפי שיטתו של עולא, שהמתחייב מלקות וממון, משלם ואינו לוקה

—

הרי **בוגרת נמי** — שבה עוסקת לדבריך המשנה במסכת מכות — **הא איכא תשלום ממון של בושת ופגם**. ותשלום הממון הזה היה לו לפטור את המלקות, כיון שמשלם ואינו לוקה! ?⁽³⁾

ב. הפגם הבושת והצער יסוד חיובם הוא — לדעת רש"י — מדין חובל בחבירו, שהוא חייב בתשלומים אלו.⁽²⁾ וכך שמין את הפגם: רואים מה הוא מחירה של שפחה לימכר בשוק כשהיא בתולה, שאז מחירה גבוה, היות והאדון הקונה אותה רוצה לקנות שפחה בתולה כדי שיוכל להשיאה לעבד שיש לו קורת רוח הימנו, ובכמה פחתו דמיה בכך כשהיא עתה בעולה, ואת ההפרש משלם הבעל.

ג. חיוב תשלום הקנס אינו אלא בנערה בתולה, ואילו חיוב הבושת הפגם והצער הוא אף בבוגרת.

ד. קנס, בושת, פגם וצער של נערה הרי הוא לאביה. ואם היא יתומה הרי הוא לעצמה.

וכן בושת פגם וצער של בוגרת — הרי הוא לעצמה.

ה. אף על גב שחיובם של התשלומים הללו

3. נתבאר לפי פשוטו, שקושיית הגמרא היא לשיטתו של עולא דוקא שהוא סובר "משלם ואינו לוקה"; ואולם יש מקום לפרש קושיא זו גם לדעת הסובר: "לוקה ואינו משלם".

והוא, אם נאמר שבושת ופגם מדין חובל הוא [על כל פנים כשהן לעצמה דומיא דסוגייתנו העוסקת בבוגרת, ראה הערה לעיל], ונאמר גם, כי כשם שחידשה התורה בחובל בחבירו שישלם ולא ילקה מלקות של חבלה, כך הוא הדין גם כשמתחייב מלקות אחרים וכפי שהיא דעת הרמב"ם [כמבואר בהערות לעיל] — שאם כן תיקשי: כיון שמשלם בושת ופגם מדין חובל, אין לו ללקות לכולי עלמא; וראה עוד בענינים אלו בהערות בהמשך הסוגיא.

לאוין, ורצתה הגמרא לפרוך מן הרישא של המשנה שם.

2. כן מבואר ברש"י לג א ד"ה מכלל ומ ב ד"ה מכלל, וכן מבואר ברמב"ן מא ב; וכן מבואר גם בתוספות ישנים בסוגייתנו, אלא שהם דיברו בבוגרת שהבושת והפגם הוא לעצמה, ורבינו עקיבא איגר צידד לחלק בין בוגרת ויתומה שהבושת והפגם לעצמה, לבין נערה שיש לה אב שהבושת והפגם הוא לאביה.

ובדעת הרמב"ם צידדו האחרונים לומר שהוא סובר שאין חיוב הבושת והפגם מדין חובל, ויבואר בהמשך סוגייתנו בהערות.

וכשהיא פקחית יש לה גם בושת ופגם, ומכל מקום לא יפטררו הקנס הבושת והפגם את המלקות, כי הכא במשנה במכות עסקינן: **ביתומה**, שהקנס, הבושת והפגם משתלם לה ולא לאביה, והיא **מפותרת**. ומאחר שמדעתה היא עושה, הרי היא מוחלת לו על כל תשלומי הממון המגיעים לה, ומאחר שאינו חייב עליה שום ממון, לכן יש חיוב מלקות.

אלמא מוכח דקסבר עולא: כל היכא דאיכא ממון ומלקות, בכל מקום שמתחייב אדם ממון ומלקות, הדין הוא שממונא משלם, מילקא לא לקי!

ולכן במשנתנו יש לחייבי כריתות ומלקיות קנס, ואין אומרים שחיוב המלקות יפטור את הממון, אלא חיוב הממון הוא זה שפוטר את המלקות.⁽⁷⁾

ודנה הגמרא: **מנא ליה לעולא הא?** מהיכן

ומשינינן: המשנה במסכת מכות עוסקת **בשוטה**, שאין לה בושת,⁽⁴⁾ ומאחר שאינה שוה לימכר בשוק, אף אין לה פגם.⁽⁵⁾

ואכתי מקשינן: **והא איכא תשלום ממון על צערא**, ואפילו כשהיא בוגרת ושוטה, ויפטור אותה ממון את המלקות לדעת עולא!?

ומשינינן: המשנה במסכת מכות עוסקת **במפותרת**, שאין לה צער.⁽⁶⁾

השתא, ומעתה, **דאתית להכי** [כיון שבאת] לפרש את המשנה במסכת מכות במפותרת, שוב אין אנו צריכים לפרשה בבוגרת כדי שלא יפטור חיוב הקנס את המלקות, ואף לא בשוטה שלא יפטור חיוב הבושת והפגם את המלקות. אלא:

אפילו תימא שהמשנה במכות עוסקת באחותו נערה, שבעלמא יש לה קנס,

4. ביאר הריטב"א: דכיון דשוטה היא אין לה בושת גדולה מזו, הלכך אפילו לאב אין כאן בושת.

5. כן פירש רש"י. ולכאורה תמוה, שהרי שנינו בריש ערכין שהנודר ואמר דמי חרש שוטה וקטן עלי צריך לשלם נדרו, הרי שיש לשוטה ערך לימכר בשוק, שהרי כך שמין דמיו של אדם.

6. כן פירש רש"י, והיינו שהיתה גם שוטה שאין לה בושת ופגם, ובוגרת שאין לה קנס. והרש"ש פירש, שהיתה בוגרת ומפותרת אבל היתה פקחית, דכיון שבוגרת היא והממון שלה כיון שמפותרת היא הרי מחלה, [וזה דלא כרש"י, דאם כן אין צריך לומר שמפותרת אין לה צער כיון שמחלה]; והעיר הרש"ש, דלפי פירושו ניחא יותר המשך לשון הגמרא "השתא דאתית להכי וכו' ביתומה ומפותרת" דיתומה ומפותרת הוא כמו בוגרת ומפותרת.

7. א. הקשו התוספות: מנין להגמרא שעולא סובר בכל מקום "משלם ואינו לוקה", והרי יש

4. ביאר הריטב"א: דכיון דשוטה היא אין לה בושת גדולה מזו, הלכך אפילו לאב אין כאן בושת.

5. כן פירש רש"י. ולכאורה תמוה, שהרי שנינו בריש ערכין שהנודר ואמר דמי חרש שוטה וקטן עלי צריך לשלם נדרו, הרי שיש לשוטה ערך לימכר בשוק, שהרי כך שמין דמיו של אדם.

6. כן פירש רש"י, והיינו שהיתה גם שוטה שאין לה בושת ופגם, ובוגרת שאין לה קנס. והרש"ש פירש, שהיתה בוגרת ומפותרת אבל היתה פקחית, דכיון שבוגרת היא והממון שלה כיון שמפותרת היא הרי מחלה, [וזה דלא כרש"י, דאם כן אין צריך לומר שמפותרת אין לה צער כיון שמחלה]; והעיר הרש"ש, דלפי פירושו ניחא יותר המשך לשון הגמרא "השתא דאתית להכי וכו' ביתומה ומפותרת" דיתומה ומפותרת הוא כמו בוגרת ומפותרת.

7. א. הקשו התוספות: מנין להגמרא שעולא סובר בכל מקום "משלם ואינו לוקה", והרי יש

ופרכינין: **מה לחובל בחבירו**, דין הוא שהחמירה עליו תורה לשלם את הממון החמור ולא להפטר בקבלת עונש המלקות הקל, **שכן** מצינו בו חומרא אחרת, שהוא **חייב בחמשה דברים**, ולכן החמירה עליו התורה שישלם את הממון [ולא ילקה], ולא יהיה די לו בקבלת מלקות.⁽⁸⁾

ואי ממונא לקולא, ושמה תאמר כי אדרבה, כשחייבה התורה את החובל בחבירו ממון ולא מלקות, קולא הוא שהקילה התורה עליו, כי עונש ממון קל הוא מן המלקות, ונמצא שאי אפשר לפרוך, שלכן הקילה עליו התורה משום שחייב בחמשה דברים⁽⁹⁾ —

יש לך לפרוך באופן אחר:

למד עולא שהמשלם אינו לוקה, ולא שהלוקה אינו משלם?

ומפרשינן: **גמר**, למד עולא דין זה, **מחובל בחבירו**:

מה חובל בחבירו, **דאיכא חיוב ממון** של חמשה דברים [נזק, צער, ריפוי, שבת ובושת] **ומלקות** משום שעבר על "לא יוסיף להכותו", אמרה תורה **ממונא משלם**, **מילקא לא לקי** [ממון משלם החובל ואינו לוקה], וכפי שמתבאר המקור לזה בהמשך הסוגיא.

אף כל חיבא דאיכא חיוב ממון וחיוב מלקות כאחד, הדין הוא **שממונא משלם**, **מילקא לא לקי**.

8. נתבאר על פי רש"י, והמשך ביאור הפירכא הוא: תאמר באחותו נערה שלא מצינו לה חומרא, ויש לומר שנקיל עליה לתת לה רק את העונש הקל של המלקות ויפטר מהעונש החמור של הממון.

ולפי זה יהיה דין מחודש, שהמתחייב עונש אחד חמור של ממון הרי הוא משלם אותו, וכשמתחייב באותו זמן בשני עונשים פוטרים אנו אותו מעונש ממון החמור ומסתפקים אנו בעונש קל, [וראה בתוספות בד"ה ואי ממונא לקולא, שתמהו כעין זה על המשך הסוגיא, "וכי איתגורי איתגור — וכי יש לו להרויח אחר שחטא בשנים — שנידון בקלה!?", ומה שתירצו שם אינו מישב את דברי הגמרא כאן]; וראה מה שכתב בזה ב"הערות" על פי הריטב"א.

9. א. האחרונים נתקשו בספק זה של הגמרא אם ממון קל או מלקות קל, שהרי האם נאמר שאם הכהו הכאה שיש בה רק שוה פרוטה יהיה עונש

לומר שקנס של חייבי מלקות וחייבי כריתות שאני, כי מאחר שלמדנו לחייב את אלו בקנס מריבוי הכתובים וכפי שנתבאר לעיל כט ב, לכן דין הוא שישלם ולא ילקה, אבל בכל התורה יש לומר שלוקה ואינו משלם!?

וביאררו התוספות בשם ר"י, שאת"ל שנצרכה תורה לרבות חייבי לאוין שלא יפטור חיוב המלקות את הממון, אם כן אי אפשר ללמוד מריבוי אחד לחייבי עשה וחייבי לאוין, שהרי צריך ריבוי מיוחד בחייבי לאוין שלא יפטור המלקות את הממון מה שלא שייך בחייבי עשה, ואם כן מנין לנו שאף חייבי כריתות שאין לו בהן הויה הרי הוא חייב עליהן קנס, והרי אין לנו אלא שני רבויים ונאמר שהאחד לחייבי עשה והאחד לחייבי לאוין.

ב. כתב רש"י: אלמא "קסבר עולא, דאוקי מתניתין דמכות בבוגרת, ולא אוקמה למתניתין דהכא בשלא התרו בו [וכאשר תירץ רבי יוחנן בעמוד ב' הסובר "לוקה ואינו משלם"], שמעת מינה אפילו אתרו ביה נמי ממונא משלם ולא לקי".

של "לא יוסיף" מכללו בבית דין, שהרי בית הדין מכין וחובלין ברשעים.⁽¹⁰⁾

לכן הקילה התורה בחובל בחבירו להפטר מן המלקות בתשלום ממון, ולא להתחייב במלקות וליפטר מן הממון, שכן הותר הלאו

ותירץ: והנכון, שכן הוא דרך הגמרא לפרוך כעין זה, וכמו שמצינו שאמרו שהחלב "הותר מכללו" אצל חיה, ואע"פ שחלב החיה אינו חלב כלל, ולא עוד אלא דכל כי האי גוונא פרכינן כל דהו, ראה שם.

ב. בפשוטו כוונת הגמרא היא לעונש מלקות שמלקין בית הדין את המחוייב מלקות; ואולם לשון רש"י הוא "מה לחובל בחבירו שכן הותר מכללו בבית דין, דניתן רשות לבית דין להלקותו"; ודקדקו אחרונים מלשונו, שאין כוונתו למלקות שמלקים בית הדין מעיקר דין תורה את המחוייב מלקות, שהרי במלקות אלו אין שייך לומר "ניתן רשות לבית דין", אלא כוונתו למה שאמרו ביבמות צ ב "אמר רבי אליעזר בן יעקב שמעתי שבית דין מכין ועונשין שלא מן התורה, ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה וכו', ושוב מעשה באדם אחד שהטיח באשתו תחת התאנה והביאוהו לבית דין והלקוהו, לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך".

והטעם שהוצרך רש"י לכך, כי במלקות שחייבה התורה אין זה "הותר מכללו", וכמו שכתב בחידושי חת"ם סופר [שנת תקעג] שהרי מעיקרא לא קאמר אלא "פן יוסיף להכותו על אלה" [היינו על ארבעים המלקות], אבל אלה הארבעים לא היו מעולם בכלל האיסור, וצ"ע לדברי התוספות בחולין קטו ב ד"ה כלאי הכרם בענין בשר בחלב שלא נקרא "הותר מכללו" אצל בהמה טמאה, ואינו דומה לחלב שנקרא "הותר מכללו" אצל חיה, דבחלב דוקא דכתיב "כל חלב" דמשמע אפילו דחיה ומכל מקום התירו התורה זה נקרא "הותר מכללו", אבל בבשר בחלב הרי לא כתיב "כל". [ראה בכל זה

הממון חמור יותר מן המלקות, אתמהה?! ובישוב תמיהה זו כתבו האחרונים כמה דרכים, ראה ב"משכנות הרועים" אות שכט ואות של. ב. הקשו התוספות: "ואי ממנא קולא הוא, וא"ת, איתגורי איתגור שנידון בקלה", ופשטות כוונתם להקשות, שאין סברא לומר שהמתחייב בעבירה אחת שחייב עליה מלקות יהא נענש בעונש חמור של מלקות, ואילו כשעשה עוד דבר שמתחייב עליו ממון ירויח ויהא נדון רק בעונש הקל.

ואולם בפני יהושע ביאר כוונתם באופן אחר, והוא: הואיל ובחבלה זו עצמה קודם שחבל שוה פרוטה הרי נתחייב מלקות, וכי יש לומר שכאשר הוסיף להכותו עד שחבל בו שוה פרוטה, יהא נשכר ויפטר מעונש המלקות שכבר נתחייב, וראה בדברי הפני יהושע מה שהכריחו לפרש כן את דבריהם.

וב"הערות" כתב, שבהכרח כן היא כוונת התוספות, כי אם תאמר שכוונתם היא כמשמעותם הפשוטה, הרי שהיה להם להקשות קושיא זו על דברי הגמרא לעיל "מה לחובל בחבירו שכן חייב בחמשה דברים", וכפי שנזכרה קושיא זו בהערה 7 לעיל, ובהכרח שזו אינה קושיא, ואם כן כוונת התוספות כהבנת הפני יהושע.

ורבינו עקיבא איגר כאן לא ניחא לו בביאורו של הפני יהושע, ראה שם; [וראה היטב בתוספות לז ב ד"ה וחדא במיתה ומלקות].

10. א. הקשה הריטב"א: וכי מפני שהקילה התורה כדי ליסר את הרשעים, לכן נאמר שהקילה התורה במי שחובל בחבירו שלא כדין?!

אף כל היבא דאיכא חיוב ממון וחיוב מלקות כאחד, הדין הוא שממונא משלם, מילקא לא לקי.

ופרכינן עלה: מה לעדים זוממין, שכן החמירה עליהם התורה שאינן צריכים התראה לחייבם ב"כאשר זמם", אם זממו להעניש את הנידון עונש מיתה או מלקות או ממון.⁽¹²⁾

ואי, שמא תאמר, שעונש ממונא לקולא הוא, כי עונש ממון קל יותר מעונש מלקות.

גם יש לך לפרוך: מה לעדים זוממים, לכן הקילה עליהם התורה להיות נידונים בעונש הקל, שכן לא עשו מעשה אלא כדיבור בעלמא הם נענשים.⁽¹³⁾

תאמר בלאו של אחותו, שלא הותר מכללו בשום מקום. ומנין לנו לומר שאף על עונש המגיע עבור עבירת לאו חמור זה, פטרה התורה משום עונש ממון הקל.⁽¹¹⁾

אלא, גמר למד עולא את דינו שבכל מקום משלם ואינו לוקה, מעדים זוממין, שזממו לחייב ממון את הנידון, וכך למד עולא:

מה כמו בעדים זוממין, דאיכא ממון ומלקות, חייבים הם ממון משום שאמרה תורה "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו", ומלקות על שעברו על "לא תענה ברעך עד שקר":

אמרה תורה שממונא משלם, מילקא לא לקי, וכפי שמוכיחה הגמרא בהמשך הסוגיא בעמוד ב'.

נפשט בגמרא, מנין לו להרמב"ם להחליט שאפילו לאו של יום הכפורים שאינו קל, הרי הוא נפטר! ? וראה שם אריכות בזה.

11. נתבאר על פי הריטב"א, וכן היא פשטות כוונת הגמרא.

אבל רש"י לא פירש כן, אלא כתב: תאמר בשאר חייבי ממון כגון קנס דאונס ומפתה שלא הותרו מכללן בבית דין.

12. כן פירש רש"י, ומבואר, שאף מה שחייבה התורה ממון מדין "כאשר זמם" חידוש הוא שאינו צריך התראה, וכתב על זה הרש"ש ד"כדי נסבא" שהרי בממון בכל מקום אין צריך התראה, וציין לרש"י לקמן לג א ד"ה דלאו בני התראה, דמשמע נמי שממון ד"כאשר זמם" אין שייך בו התראה, ראה שם; וראה ב"אילת השחר" מה שכתב לבאר דברי רש"י.

13. כן פירש רש"י; ובשיטה מקובצת ד"ה לא עשו מעשה, כתב: הקשו ז"ל והא איכא מאן

זה בחידושי חת"ם סופר שם, ב"הערות" ו"במשכנות הרועים".

ג. בספר הפלאה כתב להקשות על שיטת הרמב"ם והשו"ע [הובאו לעיל בהערות], שהחובל בחבירו ביום הכפורים הרי הוא פטור מן המלקות של יום הכפורים ואף שבכל התורה קיי"ל לוקה ואינו משלם, ומשום שגילתה התורה בחובל שישלם ממון, ואין הפרש בין לאו של "לא יוסיף" שגילתה התורה לפוטרו, לבין לאו של יום הכפורים.

והקשה שם, שהרי יש לתלות את דינו של הרמב"ם בספק הגמרא אם ממונא לקולא או ממונא לחומרא, שאם ממונא לקולא הוא, הרי יש לומר שלא הקילה התורה אלא בלאו של "לא יוסיף" שכן הותר מכללו בבית דין, תאמר בלאו של יום הכפורים שלא הותר מכללו, והניחא אם ממונא לחומרא אין לפרוך כן, וכמבואר בגמרא כאן [וכן כתב סברא זו רבינו עקיבא איגר בתוספותיו למשניות כאן], ומכיון שספק זה לא

וכן בכל חייבי מלקות וממון הוא משלם ואינו לוקה:

משום ש"תחת תחת" גמר קנס של אונס מחובל בחבירו בגזירה שוה:

דכתיב הכא בקנס: "תחת אשר ענה" —

וכתיב התם בפרשת חובל בחבירו: "עין תחת עין".

ומלמדתנו גזירה שוה זו: מה התם — בחובל בחבירו — הדין הוא שממונא משלם מילקא לא לקי, ומבואר המקור לקמן.

אף כל היכא דאיכא ממונא ומלקות, בכל מקום שחייבה התורה מלקות וממון, הדין הוא שממונא משלם מילקא לא לקי.⁽¹⁾

וכאן שבה הגמרא לקושיא שהקשתה הגמרא בתחילת הסוגיא על משנתנו, ולקיים את משנתנו המחייבת קנס בחייבי כריתות, ואת

אלא, גמר עולא שבכל מקום משלם ואינו לוקה, מתרוייהו, משנינם, מחובל בחבירו ומעדים זוממין, שהרי בשניהם משלם ואינו לוקה:

וכך הוא לומד: מה הצד השוה שבהן, דאיכא ממון ומלקות ואמרה תורה ממונא משלם, מילקא לא לקי. אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות, ממונא משלם, מילקא לא לקי.

ואכתי פרכינן: מה להצד השוה שבהן, שכן יש בהן [בכל אחד מהם] צד חמור, שהחובל בחבירו חייב בחמשה דברים, ועדים זוממין נענשים בלי התראה.

ואי, שמא תאמר, ממונא לקולא הוא, כך יש לך לפרוך על הצד השוה: מה להצד השוה שכן יש בהן צד חקל, שחובל מחבירו הותר מכללו, ועדים זוממים לא עשו מעשה.⁽¹⁴⁾

לב-ב אלא טעמו של עולא שהוא סובר בבא על חייבי כריתות שהוא משלם קנס ואינו לוקה,

אם נאמר שגם בחיוב ממון אין חייבין העדים לאחר שכבר עשו העדים וחייבו ממון, ראה בזה בתוספות בבא קמא ד ב.

14. תמהו התוספות והראשונים על פירכות אלו שפורכת הגמרא על הצד השוה, שהרי אם כן בטלת כל לימוד "הצד השוה שבהן", כי בכל מקום יש באחד מן המלמדים פירכא שאינה קיימת בשניה, ויכול אתה לומר שכן יש בהם צד חמור או קל, וראה מה שביארו בזה.

1. א. גזירה שוה זו "מופנה" היא, ושוב אין לפרוך את פירכות הגמרא שיש להקל או להחמיר בחובל, כי בגזירה שוה "מופנה" למדין את הדין ואין משיבין, רש"י; וראה בשיטה

דאמר [בבא מציעא צ ב, סנהדרין סה ב] עקימת שפתים הוי מעשה; ותיצו, דהא אמרינן בפרק ארבע מיתות [סנהדרין סה ב] שאני עדים זוממין הואיל וישנן בראיה, פירוש, דעיקר חיובא בא על ידי הראיה שמעידין שראו וראיה לית בבה מעשה; ובשיטה ישנה תיצו, דאע"ג דעקימת שפתים הוה מעשה, מעשה זוטא הוא ולא חשיב גבי הנך.

וכן כתב הרשב"א כהשיטה ישנה, וכתב עוד: אי נמי יש לו לפרש, שכן לא עשו מעשה במה שהן מתחייבין עליו כדאמרינן [מכות ה ב]: הרגו [העדים את דהנידון בעדות השקר שלהם] אין נהרגין, תאמר באלו שכן עשו מעשה במה שהן מתחייבין עליו.

וב"הערות" העיר שפירוש הרשב"א אינו אלא